

بررسی ویژگی‌های مجلات هسته لاتین در تولیدات علمی اعضای هیئت علمی دانشکده‌های علوم انسانی دانشگاه تهران از لحاظ حضور در «آی. اس. آی» و ضریب تأثیر طی سالهای ۱۹۹۰-۲۰۰۹

فاطمه جعفری*

کارشناس ارشد کتابداری و اطلاع‌رسانی
مرکز منطقه‌ای اطلاع‌رسانی علوم و فناوری

فاطمه فهیم‌نیا

دکتری کتابداری و اطلاع‌رسانی
رئیس کتابخانه مرکزی و مرکز اسناد دانشگاه تهران

دریافت: ۱۳۸۸/۱۱/۱۲ | پذیرش: ۱۳۸۹/۱۱/۰۶ | مقاله برای اصلاح به مدت شش ماه و ۱۳ روز نزد پدیدآوران بوده است.

فصلنامه علمی پژوهشی
پژوهشگاه علوم و فناوری اطلاعات ایران
شاپا (چاپی) ۵۲۰۶-۱۷۳۵
شاپا (الکترونیکی) ۵۵۸۳-۲۰۰۸
نمایه در SCOPUS, LISA و ISC
<http://jst.irandoc.ac.ir>
دوره ۲۶ | شماره ۱ | صص ۶۹-۸۷
پانیز ۱۳۸۹

نوع مقاله: علمی پژوهشی

چکیده: هدف اصلی این پژوهش، بررسی ویژگی‌های مجلات هسته لاتین در تولیدات علمی اعضای هیئت علمی رشته‌های وابسته به علوم انسانی، علوم تربیتی، علوم اجتماعی، و هنر دانشگاه تهران نمایه شده در نمایه‌نامه استنادی هنر و علوم انسانی^۱ و نمایه‌نامه استنادی علوم اجتماعی^۲ در «وب.آو.ساینس»^۳ از لحاظ حضور در «آی. اس. آی»^۴ و ضریب تأثیر گزارشهای استنادی مجلات (جی. سی. آی.)^۵ است. به این منظور تعداد ۵۴۳۴ استاد مربوط به ۱۹۴ عنوان مدرک علمی مورد بررسی قرار گرفت. این پژوهش به روش تحلیل استنادی انجام شده است. مجلات هسته نیز بر اساس قانون برادفورد معرفی شدند. یافته‌های پژوهش نشان داد میزان استناد به نشریات ادواری (۵۹/۴۴٪) است، همچنین در بیش از ۵۰ درصد رشته‌ها میزان استناد به نشریات ادواری بیش از سایر منابع اطلاعاتی است که این امر مؤید وجود تفاوت میان رشته‌ای است. همچنین از مقایسه سیاهه مجلات هسته با سیاهه مجلات رتبه‌بندی شده در «جی. سی. آی.» می‌توان چنین نتیجه گرفت که تا حدود زیادی میان این دو سیاهه مطابقت وجود دارد و میانگین ضریب تأثیر مجلات هسته به دست آمده بیشتر از میانگین ضریب تأثیر مجلات «جی. سی. آی.» در رشته‌های مربوطه است.

کلیدواژه‌ها: تولید علم؛ مجلات هسته؛ قانون برادفورد؛ ضریب تأثیر؛ دانشکده‌های علوم انسانی.

1. Art & Humanities Citation Index (A&HCI)
2. Social science citation index (SSCI)
3. web of science
4. Institute for Scientific information

در این پژوهش برای یکسان‌سازی متن از اصطلاح «آی. اس. آی» استفاده شده است اما نام کنونی این پایگاه اخیراً به تامسون رویترز تغییر پیدا کرده است.

5. Journal citation report (JCR)

* پدیدآور رابط samira2007sh@yahoo.com

۱. بیان مسئله

گسترش روزافزون تعداد و شمارگان نشریه‌های ادواری از یک سو و استقبال و استفاده گسترده جامعه از این نشریه‌ها در اغلب کشورهای دنیا، از جمله ایران، نشانه‌ای از اهمیت قابل توجه این نوع منابع دانش است. به جرأت می‌توان گفت آنچه بیش از سایر تحولات در پیشبرد جامعه و نیز گسترش دانش نقش دارد، نشریه‌های ادواری است. اکنون نشریات ادواری از مهمترین ابزارهای اطلاع‌رسانی و رشد دانش در جهان محسوب می‌شوند. حجم زیادی از اخبار و اطلاعات متنوع هر روزه از طریق انواع نشریات ادواری منتقل می‌شوند (فتاحی ۱۳۸۵، ۱۵). امروزه جدیدترین یافته‌های علمی را بیشتر در مجلات تخصصی می‌توان یافت. کمتر رشته تخصصی در دنیا وجود دارد که نشریه یا نشریات خاص خود را تهیه و منتشر نکند و کمتر پژوهشگری را می‌توان بی‌نیاز از مطالعه مستمر نشریات تخصصی رشته خویش تصور کرد. از دیدگاهی دیگر و به شرح زیر، نشریات ادواری نسبت به سایر منابع دانش از جایگاه خاصی در فعالیتهای علمی، آموزشی و پژوهشی برخوردارند (فتاحی ۱۳۸۵، ۱۶):

- ۱) بر اساس یافته‌های بسیاری از مطالعات استنادی و پژوهش‌های خارجی، نشریات ادواری درصد عمده‌ای از استنادهای مورد استفاده در آثار پژوهشی را تشکیل می‌دهد. به عبارت دیگر، پژوهش‌ها و تولید علم تا اندازه زیادی متکی بر اطلاعات و دانش مندرج در نشریات ادواری است؛
- ۲) نتایج بیشتر پژوهش‌ها به صورت مقاله و به منظور اشاعه سریع اطلاعات و یافته‌های علمی و دسترسی و آگاهی پژوهشگران، در نشریات ادواری انتشار می‌یابند. به عبارتی دیگر نشریات ادواری مهمترین مجرای اشاعه یافته‌های علمی به شمار می‌آیند؛
- ۳) بخش قابل توجهی از نقدها، مرورها و بررسی‌های علمی در مجلات منتشر می‌شود.
- ۴) به طور معمول دانشگاه‌ها، دانشکده‌ها و انجمن‌های علمی و حرفه‌ای که از مهمترین نهادهای آموزشی و پژوهشی به شمار می‌آیند، دارای یک یا چند مجله به منزله ارگان رسمی خود هستند. به عبارت دیگر، نشریات ادواری مجرای رسمی تبادل اطلاعات در مراکز مهم علمی و حرفه‌ای هستند.

از طرفی از آنجا که دانشگاه‌ها، به ویژه دانشگاه‌های مادر از مراکز عمده پژوهشی کشور محسوب می‌شوند، حجم زیادی از تولیدات علمی به این مؤسسه‌ها تعلق دارد. دانشگاه تهران نیز با دارا بودن تعداد وسیعی از اعضای هیئت علمی، پژوهشگران و رشته‌های مختلف دانشگاهی نقش مؤثری در تولید اطلاعات علمی کشور ایفا می‌نماید به طوری که هر ساله مقالات متعددی از اعضای هیئت علمی این دانشگاه در منابع داخلی و خارجی به چاپ می‌رسد. همچنین در این دانشگاه، هر سال مبالغ زیادی صرف خرید یا اشتراک مجلات علمی لاتین می‌شود، به طوری که اشتراک نشریات لاتین بخش عمده‌ای از بودجه کتابخانه و بودجه ارزی دانشگاه را به خود اختصاص

داده است. با بررسی میزان بودجه ارزی سالیانه که به خرید نشریات اختصاص داده می‌شود و افزایش هزینه در هر سال نسبت به سال قبل و نیز مشکلات و مسائل اقتصادی دانشگاه‌ها و کشور، توجه به امر انتخاب و گزینش نشریات ادواری لاتین در کاهش هزینه‌های ارزی بسیار حائز اهمیت است. با توجه به افزایش سالانه مبلغ اشتراک آنها از یک سو و کمبود بودجه کتابخانه‌ها از سویی دیگر، گزینش و انتخاب نشریات همواره مشکلی عمده در بخش مجموعه‌سازی کتابخانه‌ها بوده است. در نتیجه با توجه به اینکه خرید مجلات در کتابخانه‌ها به صورت اشتراک سالانه است و اشتباه در انتخاب نشریه‌ای منجر به حذف نشریه‌های دیگر می‌شود، تصمیم‌گیری برای اشتراک هر عنوان نشریه باید از روی مطالعه دقیق و بر اساس نیازهای واقعی جامعه استفاده‌کننده آن کتابخانه انجام شود (مقصودی دریه ۱۳۸۰، ۶۱). یکی از فنونی که می‌تواند به این امر کمک کند، استفاده از روش تحلیل استنادی و به تبع آن کاربرد مدل معروف و جهانی برادفورد است. بنابراین با توجه به آنچه گفته شد، مسئله‌ای که تحقیق حاضر به دنبال یافتن پاسخی علمی برای آن است این است که با بررسی استنادات در مقالات اعضای هیئت علمی رشته‌های علوم انسانی، علوم تربیتی، علوم اجتماعی، و هنر دانشگاه تهران طی سالهای ۱۹۹۰-۲۰۰۹^۱ که در «آی. اس. آی»^۲ نمایه شده‌اند، دریا باید اولاً نشریات علمی تا چه میزان پژوهشگران این دانشکده‌ها را در تولید علم یاری رسانده‌اند؟ ثانیاً مجلات هسته بر اساس قانون برادفورد کدام‌اند؟ ثالثاً از آنجا که یکی از معیارهایی که می‌تواند تا حد زیادی اعتبار مجلات علمی را تعیین کند، حضور در نمایه‌نامه‌های بین‌المللی است و در میان این نمایه‌نامه‌ها، پایگاه‌های مؤسسه اطلاعات علمی از مهمترین پایگاه‌های اطلاعات استنادی و روزآمدترین نشریات علمی و معتبر جهان است، این پژوهش در پی آن است که دریا باید مجلات معتبر بین‌المللی تا چه میزان در تولیدات علمی اعضای هیئت علمی این دانشکده‌ها مؤثر بوده‌اند؟

۲. پرسش‌های اساسی

۱. میزان (تعداد/ درصد) استناد به نشریات ادواری در تولیدات علمی اعضای هیئت علمی رشته‌های علوم انسانی، اجتماعی و هنر نمایه شده در «آی. اس. آی» چقدر است؟
۲. مجلات هسته بر اساس قانون برادفورد در هر رشته کدام‌اند؟
۳. ویژگی‌های مجلات هسته به دست آمده از لحاظ حضور در گزارش‌های استنادی مجلات و ضریب تأثیر چگونه است؟

۱. به دلیل محدود بودن میزان تولیدات علمی اعضای هیئت علمی رشته‌های علوم انسانی در آی. اس. آی بازه زمانی بیست ساله مورد بررسی قرار گرفت.
 ۲. در این پژوهش برای یکسان‌سازی متن از اصطلاح «آی. اس. آی» استفاده شده است اما نام کنونی این پایگاه اخیراً به تامسون رویترز تغییر پیدا کرده است

۳. پیشینه در خارج

«مالین» و «دین»^۱ به منظور کشف رفتار استنادی نویسندگان مقالات نمایه شده در نمایه‌نامه استنادی هنر و علوم انسانی «آی. اس. آی»، پژوهشی انجام دادند. در این پژوهش ۱۴۴ مقاله در یک دوره چهارساله از ۱۹۷۶-۱۹۷۹ مورد بررسی قرار گرفتند. بررسی نمایه‌نامه استنادی هنر و علوم انسانی که بیشتر در رشته‌هایی چون زبانشناسی، فلسفه، تاریخ، دین و باستان‌شناسی است نشان داد که منبع غالب در استنادهای مورد بررسی کتاب است (Malin and Dean 1981).

«جانسون»^۲ به منظور تعیین مهمترین مجلات مورد استفاده اعضای هیئت علمی گروه آمار، مطالعه‌ای را انجام داد. نتایج این پژوهش نشان داد که مقالات مجلات و تک نگاشتها به ترتیب با ۴۶/۷ و ۳۶/۹ درصد از پر استنادترین منابع بودند (Johnson 1995).

«اونز»^۳ پژوهشی بر روی استادهای ۲۱۰ مقاله منتشر شده توسط اعضای هیئت علمی در رشته‌های فیزیک، شیمی، گیاه‌شناسی، جانورشناسی و میکروبیولوژی انجام شد. نتیجه نشان داد که در میان تمام منابع مورد استفاده قرار گرفته از سوی اعضای هیئت علمی این دانشگاه، مقالات مجلات (۸۱/۶۸ درصد) بیشترین میزان استناد را به خود اختصاص داده بودند (Ovens 1995).

«جانسون» برای پشتیبانی از فعالیتهای پژوهشی اعضای هیئت علمی رشته بهداشت انسان و محیط دانشگاه تگزاس، مطالعه‌ای را به روش تحلیل استنادی انجام داد. یافته‌های پژوهش نشان داد که در مقاله‌های اعضای هیئت علمی این رشته میزان استناد به مجلات ۶۷ درصد و میزان استناد به کتابها ۱۷ درصد بود همچنین، مجلاتی که از طرف اعضای هیئت علمی این رشته به میزان زیادی مورد استناد قرار گرفته بودند، ضریب تأثیر بالایی هم از «آی. اس. آی». دریافت کرده بودند (Johnson 2000).

«نیول»^۴ و «کلسی»^۵ در پژوهشی به بررسی تطبیقی استادهای هشت رشته علوم انسانی (هنر، تاریخ، فلسفه، ادبیات، زبانشناسی، موسیقی و مذهب) با استفاده از روش تحلیل استنادی پرداختند. یافته‌های این پژوهش نشان داد که در اغلب این رشته‌ها، تک‌نگاشتها دارای بیشترین میزان استناد هستند (Knievel and Kellsey 2005).

«کارلسون»^۶ به منظور کشف رفتار استنادی دانشجویان رشته‌های مختلف علوم انسانی و علوم اجتماعی دانشگاه باکنل، مطالعه‌ای را بر روی اطلاعات کتابشناختی ۵۸۳ عنوان مقاله انجام داد. یافته‌های این پژوهش حاکی از این است که دانشجویان هنوز هم کتاب را به عنوان مهمترین منبع اطلاعاتی مورد استفاده قرار می‌دهند (Carlson 2006).

1. Malin and Dean
4. Knievel

2. Johnson
5. Kellsey

3. Ovens
6. Carlson

«کوشا» و «تلوال»^۱ در پژوهشی به تحلیل استنادی حوزه‌های علوم انسانی / اجتماعی پرداختند. یافته‌های این پژوهش حاکی از این است که در این حوزه‌ها، کتاب و مونوگرافها نقش عمده‌ای در ارتباطات علمی ایفا می نمایند (Koush and Thellwal 2009).

۴. پیشینه در داخل

«مهراد» و «حمدی پور» با هدف شناسایی و تهیه مناسبترین منابع اطلاعاتی برای پژوهشگران حوزه علوم پایه، پژوهشی را انجام دادند. یافته‌های پژوهش نشان داد که در میان منابع مختلف اطلاعاتی مورد نیاز اعضای هیئت علمی دانشکده، مقالات مجلات (با ۳۳ درصد) در اولویت اول قرار دارند (مهراد و حمدی پور ۱۳۸۰).

«قزلی» در پژوهشی به تحلیل استنادی طرح‌های پژوهشی دانشگاه فردوسی مشهد در حوزه‌های علوم انسانی، علوم اجتماعی، علوم پایه و کشاورزی پرداخت. یافته‌های پژوهش نشان داد که محققان حوزه‌های علوم انسانی و علوم اجتماعی بیشتر از علوم پایه و کشاورزی به کتاب متکی هستند (قزلی ۱۳۸۱).

«حری» و «نشاط» در پژوهشی به بررسی رفتار استنادی نویسندگان مقالات مندرج در مجله دانشکده روانشناسی و علوم تربیتی دانشگاه تهران پرداختند. نتایج این پژوهش نشان داد که رفتار استنادی تولیدکنندگان رشته‌های مختلف دانشکده «کتاب - مدار» است (حری و نشاط ۱۳۸۱).

«نجفی» به منظور بررسی رفتار استنادی اعضای هیئت علمی دانشگاه فردوسی مشهد نمایه شده در پایگاه «آی. اس. آی» پژوهشی به روش تحلیل استنادی انجام داد. یافته‌ها نشان داد که در مقالات اعضای هیئت علمی دانشکده‌های ادبیات و علوم انسانی و الهیات و علوم تربیتی، کتاب پر استنادترین منبع به شمار می‌رفت در حالی که در مقالات اعضای هیئت علمی سایر رشته‌ها بیشترین میزان استناد به مقالات مجلات اختصاص داشت. همچنین میزان استناد به مجلات بین‌المللی نمایه شده در پایگاه‌های «آی. اس. آی». به طور معناداری بیش از سایر مجلات بوده است و مقایسه سیاهه مجلات هسته برگزیده بر اساس میزان استناد و مجلات رتبه بندی شده «جی. سی. آر» نشان داد که تاحدودی بین این دو فهرست مطابقت وجود دارد (نجفی ۱۳۸۱).

«احمدزاده» به منظور تعیین نشریات ادواری هسته مجلات لاتین کتابخانه دانشکده هنرهای زیبای دانشگاه تهران، پژوهشی را با استفاده از روش کتابسنجی انجام داد. یافته‌های این پژوهش نشان داد که کتاب و تک‌نگاشتها با ۵۵/۳ درصد در اولویت اول قرار دارند (احمدزاده ۱۳۸۶).

بنابراین از براینده مطالعات داخلی و خارجی که در این بررسی به آنها اشاره شد، می‌توان دریافت که پژوهشگران در رشته‌های مختلف به منابع متعددی برای دستیابی به اطلاعات به کار

1. Thellwal

رفته در پژوهش‌های خود استناد می‌نمایند به طوری که همان‌طور که اشاره شد در بسیاری از تحقیقاتی که به روش تحلیل استنادی و در حوزه علوم انسانی اجتماعی انجام شده است (حری و نشاط ۱۳۸۱؛ قزلی ۱۳۸۱؛ نجفی ۱۳۸۱؛ Malin and Dean 1981؛ Knievel and Kellsey 2005; Koush and Thellwal 2009; Carlson 2006) نتایج بیانگر این بوده‌اند که متون علمی شاخه‌های علوم انسانی و هنر در استنادهای خود عمدتاً «کتابگرا» هستند. «موئد»^۱ نیز در کتاب خود به این نکته اشاره می‌کند که در رشته‌های علوم اجتماعی و علوم انسانی، کتابها رسانه‌های ارتباطی مهمی هستند. اما پژوهش‌های انجام شده در سایر رشته‌ها اعم از علوم پایه، پزشکی و کشاورزی نشان می‌دهد که نشریات ادواری بیش از سایر منابع اطلاعاتی کاربرد دارند (Moed 2005). بنابراین از آنجایی که بررسی رفتار استنادی اعضای هیئت علمی دانشکده‌های علوم انسانی دانشگاه تهران نمایه شده در «آی. اس. آی» بخشی از مسئله پژوهش را در بر می‌گیرد، این پژوهش در پی آن است تا دریابد در پژوهش حاضر مانند پژوهش‌های انجام شده در گذشته، کتابها نقش پررنگتری دارند یا نشریات ادواری؟ و در این میان مجلات هسته لاتین در هر رشته کدام مجلات هستند و جایگاه و ضریب تأثیر آنها در دانشگاه تهران در مقایسه با جایگاه آنها در «جی. سی. آر.» چگونه است؟

۵. روش پژوهش

در این پژوهش از روش تحلیل استنادی و برای تعیین مجلات هسته از قانون برادفورد استفاده شده است. به این ترتیب، ابتدا تمام تولیدات علمی اعضای هیئت علمی رشته‌های مختلف علوم انسانی، علوم اجتماعی، علوم تربیتی و هنر دانشگاه تهران استخراج شدند که در سالهای ۱۹۹۰-۲۰۰۹ در «نمایه استنادی هنر و علوم انسانی»^۲ و «نمایه استنادی علوم اجتماعی»^۳ با نشانی‌های دانشگاه تهران^۴ نمایه شده بودند، و در سیاهه تطبیقی مورد بررسی قرار گرفت. سپس نام نویسندگان مقالات با سیاهه اسامی اعضای هیئت علمی دانشکده‌های مورد بررسی مطابقت داده شد. به این منظور با مراجعه به وبگاه هر یک از دانشکده‌ها و در صورت عدم روزآمدسازی برخی از آنها، با مراجعه حضوری به دانشکده‌های مربوط توانستیم به سیاهه اسامی افرادی دست یابیم که طی بیست سال مورد مطالعه، چه به صورت رسمی یا پیمانی (تمام وقت و پاره وقت) به عنوان عضو هیئت علمی در این دانشکده‌ها مشغول به فعالیت بوده‌اند. بعد از گردآوری مقالات مورد نظر و تهیه سیاهه و آرسی حاوی اطلاعات مربوط به اعضای هیئت علمی، منابع مورد استناد در تولیدات علمی به روش تحلیل استنادی تجزیه و تحلیل و برای نشریات مورد استناد پایگاه اطلاعاتی تهیه شد. در مرحله بعد مجلات هسته بر اساس قانون برادفورد معرفی، و در نهایت ضریب تأثیر و جایگاه این مجلات در «جی. سی. آر.» محاسبه شد.

1. Moed
2. A&HCI
3. SSCI
4. UNIV Teheran , UNIV Tehran , Tehran UNIV

۶. جامعه پژوهش

جامعه مورد مطالعه در این پژوهش تعداد ۵۴۳۴ استاد برگرفته از تمامی ۱۹۴ عنوان مقاله اعضای هیئت علمی دانشکده‌های علوم انسانی دانشگاه تهران، نمایه شده در «نمایه استنادی هنر و علوم انسانی» و «نمایه استنادی علوم اجتماعی» طی سالهای ۱۹۹۰-۲۰۰۹ است.

۷. محدودیتهای پژوهش

از محدودیتهای این پژوهش می‌توان به موارد زیر اشاره کرد:

۱. پایین بودن میزان تولیدات علمی اعضای هیئت علمی رشته‌های علوم اجتماعی، هنر و علوم انسانی در پایگاه استنادی «آی. اس. آی.»؛
۲. ناقص بودن اطلاعات کتابشناختی منابع مورد استناد در تولیدات علمی نمایه شده در پایگاه استنادی «آی. اس. آی.».

Cited References

Title: How is science cited on the web? A classification of google unique web citations

Author(s): Kousha, K

Source: JOURNAL OF THE AMERICAN SOCIETY FOR INFORMATION SCIENCE AND TECHNOLOGY Volume: 58 Issue: 11 Pages: 1631 Published: SEP 2007

 Citation Map beta

☒	6. BORGMAN-GL WEB KNOWLEDGE FESTSC : 143 2000
☒	7. BRODY T P.ACM HYP 2002 : 2002
☒	8. BROWN C The role of electronic preprints in chemical communication: Analysis of citation, usage, and acceptance in the journal literature JOURNAL OF THE AMERICAN SOCIETY FOR INFORMATION SCIENCE AND TECHNOLOGY 54 : 362 DOI 10.1002/asi.10223 2003
☒	9. COLE JR WEB KNOWLEDGE FESTSC : 281 2000
☒	10. CRANE D INVISIBLE COLL DIFFU : 1972
☒	11. CRONIN B Invoked on the web JOURNAL OF THE AMERICAN SOCIETY FOR INFORMATION SCIENCE 49 : 1319 1998
☒	12. CRONIN B NEW REVACAD LIB 9 : 1 2003
☒	13. FRY J IN PRESS WEBSEARCH I :
☒	14. FRY J Scholarly research and information practices: a domain analytic approach INFORMATION PROCESSING & MANAGEMENT 42 : 299 DOI 10.1016/j.ipm.2004.09.004 2006
☒	15. FRY L P 67 ASIST ANN M : 20 2004

تصویر ۱. نمونه‌هایی از نقص اطلاعات کتابشناختی منابع مورد استناد در تولیدات علمی نمایه شده در «آی. اس. آی.»

تصویر ۱ نشان می‌دهد اطلاعات کتابشناختی برخی از منابع مورد استناد در تولیدات علمی نمایه شده در پایگاه استنادی «آی. اس. آی». به اختصار آورده شده است. بنابراین به منظور تحلیل دقیق استنادهای به کار رفته در مقالات نمایه شده در «آی. اس. آی» و شناسایی نشریات ادواری از سایر منابع، تا آنجا که ممکن بود توانستیم به «تمام متن» و یا فهرست منابع مقالاتی که امکان دسترسی به آنها میسر بود از طریق جستجو در پایگاه‌های اشتراکی دانشگاه مانند «امالد»، «ابسکو»، «پروکوئست» و «الزویر» دست یابیم. همچنین از طریق جستجو در فهرست عنوان کامل نشریات در «جی. سی. آر»، راهنمای بین‌المللی نشریات (اولریخ)، آمازون و گوگل عنوان کامل نشریات ادواری مورد استناد به دست آمد.

۸. یافته‌های پژوهش

جدول یک، نمایانگر داده‌های مربوط به دانشگاه تهران است. در این جدول، اطلاعات مربوط به آن دسته از اعضای هیئت علمی رشته‌های علوم انسانی، علوم تربیتی، هنر و علوم اجتماعی که دارای تولیدات علمی نمایه شده در «آی. اس. آی» هستند به همراه تعداد تولیدات علمی، تعداد منابع مورد استناد و تعداد استناد به نشریات ادواری آورده شده است.

جدول ۱. فراوانی تعداد تولیدات علمی و میزان استناد به نشریات ادواری از سوی اعضای هیئت علمی دانشکده‌های علوم انسانی دانشگاه تهران

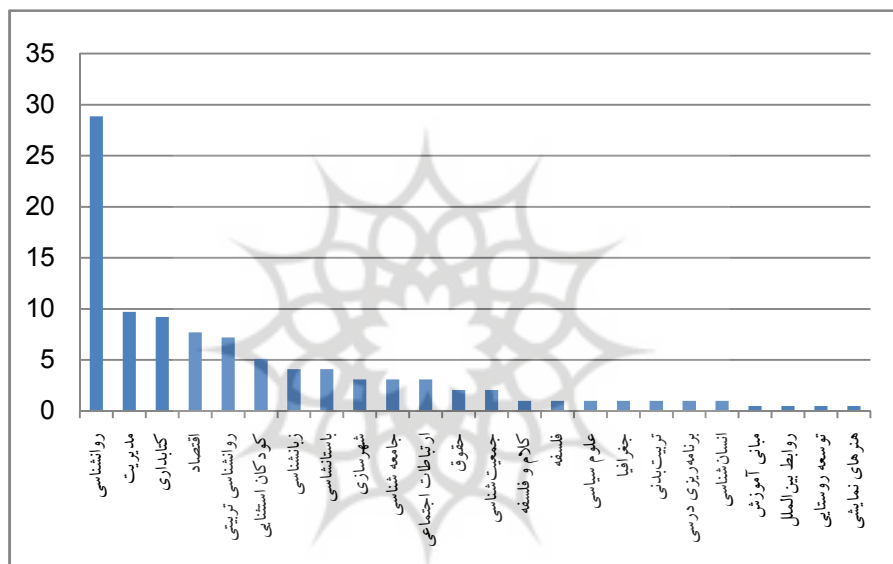
فراوانی (درصد)	تعداد استناد به نشریات ادواری	تعداد کل استنادات	فراوانی (درصد)	تعداد تولیدات علمی	رشته	دانشکده
۷۲/۴۱	۹۱۹	۱۲۶۹	۲۸/۸۶	۵۶	روانشناسی	روانشناسی و علوم تربیتی
۷۱/۵۷	۵۵۴	۷۷۴	۹/۲	۱۸	علوم کتابداری و اطلاع‌رسانی	روانشناسی و علوم تربیتی
۰	۰	۰	۰/۵	۱	مبانی آموزش و پرورش	روانشناسی و علوم تربیتی
۷۰/۹۶	۴۴	۶۲	۷/۲	۱۴	روانشناسی تربیتی و مشاوره	روانشناسی و علوم تربیتی
۵۸/۸۲	۱۰	۱۷	۱	۲	روشها و برنامه ریزی درسی	روانشناسی و علوم تربیتی
۵۵/۱۰	۲۷	۴۹	۵/۱	۱۰	کودکان استثنایی	روانشناسی و علوم تربیتی
۶۸/۹۶	۲۶۰	۳۷۷	۷/۷	۱۵	اقتصاد	اقتصاد

ادامه جدول ۱. فراوانی تعداد تولیدات علمی و میزان استناد به نشریات ادواری از سوی اعضای هیئت علمی دانشکده‌های علوم انسانی دانشگاه تهران

فراوانی (درصد)	تعداد استناد به نشریات ادواری	تعداد کل استنادات	فراوانی (درصد)	تعداد تولیدات علمی	رشته	دانشکده
۵۸/۱۳	۳۵۰	۶۰۲	۹/۷	۱۹	مدیریت	مدیریت
۳۳/۵	۶۷	۲۰۰	۳/۰۹	۶	جامعه‌شناسی	علوم اجتماعی
۶۴/۱۹	۱۵۶	۲۴۳	۲/۰۶	۴	جمعیت‌شناسی	علوم اجتماعی
۶۶/۳۶	۷۳	۱۱۰	۱	۲	انسان‌شناسی	علوم اجتماعی
۵۷/۱۴	۲۰	۳۵	۰/۵	۱	توسعه روستایی	علوم اجتماعی
۱۲	۱۳	۱۰۵	۳/۰۹	۶	ارتباطات اجتماعی	علوم اجتماعی
۵۹/۷۰	۲۰۰	۳۳۵	۲/۰۶	۴	حقوق	حقوق و علوم سیاسی
۷۱/۸۴	۷۴	۱۰۳	۱	۲	علوم سیاسی	حقوق و علوم سیاسی
۱۹/۱	۱۸	۷۹	۰/۵	۱	روابط بین الملل	حقوق و علوم سیاسی
۵۰/۷۲	۱۷۵	۳۴۵	۳/۰۹	۶	شهرسازی	هنرهای زیبا
۳۴/۱۴	۱۴	۴۱	۱/۰۳	۲	معماری	هنرهای زیبا
۱۳/۱۵	۵	۳۸	۰/۵	۱	هنرهای نمایشی و موسیقی	هنرهای زیبا
۶۲/۸۵	۴۴	۷۰	۱	۲	تربیت بدنی و علوم ورزشی	تربیت بدنی و علوم ورزشی
۴۹/۱۵	۸۷	۱۷۷	۴/۱	۸	باستانشناسی	ادبیات و علوم انسانی
۰	۰	۲۹	۱	۲	فلسفه	ادبیات و علوم انسانی
۴۲/۲۵	۳۰	۷۱	۱	۲	کلام و فلسفه اسلامی	الهیات و معارف اسلامی
۲۹/۳۶	۳۷	۱۲۶	۱	۲	جغرافیا	جغرافیا
۲۹/۹۴	۵۳	۱۷۷	۴/۱	۸	زبان‌شناسی و زبانهای خارجه	زبان‌شناسی و زبانهای خارجه
-	۳۲۳۰	۵۴۳۴	-	۱۹۴	-	جمع

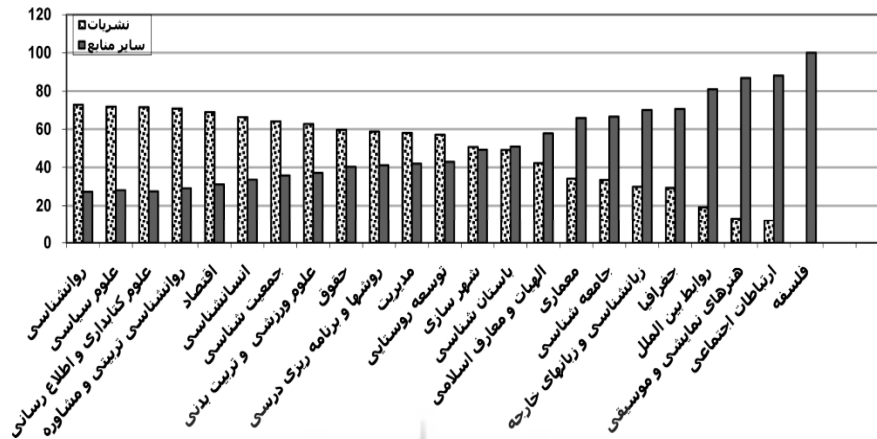
پیش از پرداختن به پاسخ پرسشها، ابتدا وضعیت تولیدات علمی اعضای هیئت علمی دانشکده‌های علوم انسانی دانشگاه تهران نمایه شده در «آی. اس. آی» را طی سالهای ۱۹۹۰-۲۰۰۹ به طور اجمالی بررسی می‌کنیم. نمودار یک نشان می‌دهد اعضای هیئت علمی رشته روانشناسی با دارا بودن تعداد ۵۶ عنوان (۲۸/۸۶ درصد) از مجموع ۱۹۴ عنوان تولیدات علمی، حائز بیشترین

تعداد تولیدات علمی هستند و تولیدات علمی اعضای هیئت علمی رشته‌های مدیریت، علوم کتابداری و اطلاع‌رسانی، و اقتصاد دارای روندی صعودی است. در حالی که در برخی از رشته‌ها مانند روابط بین‌الملل، هنرهای نمایشی و موسیقی، مبانی آموزش و پرورش و ... تنها شاهد یک عنوان مقاله نمایه شده در «آی. اس. آی» طی ۲۰ سال اخیر هستیم، بنابراین به نظر می‌رسد وضعیت تولیدات علمی اعضای هیئت علمی دانشکده‌های علوم انسانی دانشگاه تهران به جز چند رشته گفته شده چندان رضایت‌بخش نیست.

نمودار ۱. وضعیت تولیدات علمی نمایه شده در «آی. اس. آی» در هر رشته در دانشگاه تهران

در پاسخ به پرسش اول، میزان استناد به نشریات ادواری به تنهایی و نیز در مقایسه با سایر منابع اطلاعاتی مورد بررسی قرار گرفت. نمودار ۲ نشان داده می‌دهد که اعضای هیئت علمی بیش از ۵۰ درصد رشته‌ها از جمله روانشناسی، علوم سیاسی، اقتصاد، علوم کتابداری و اطلاع‌رسانی و ... به نشریات ادواری بیش از سایر منابع اطلاعاتی استناد نموده‌اند. در سایر رشته‌ها، میزان استناد به نشریات ادواری کمتر از سایر منابع بود و تنها در رشته فلسفه هیچ استنادی به نشریات ادواری نشده بود که این امر بیانگر وجود تفاوت میان رشته‌ای است. به طور کلی در تولیدات علمی اعضای هیئت علمی دانشکده‌های علوم انسانی دانشگاه تهران نمایه شده در «آی. اس. آی» از مجموع ۵۴۳۴ استناد، میزان استناد به نشریات ادواری ۳۲۳۰ مورد (۵۹/۴۴ درصد) و سایر منابع ۲۲۲۹ مورد (۴۰/۵۶ درصد) است.

نمودار ۲. میزان استناد به نشریات ادواری نسبت به سایر منابع در تولیدات علمی اعضای هیئت علمی دانشکده‌های علوم انسانی نمایه شده در «آی. اس. آی» در هر رشته

۹. تعیین مجلات هسته بر اساس قانون برادفورد

در پاسخ به پرسش دوم، مجلات هسته بر اساس قانون برادفورد در هر رشته معرفی شدند. یکی از مهمترین روشهای انتخاب مجلات در کتابخانه‌های تخصصی و دانشگاهی استفاده از قانون پراکندگی برادفورد است. برادفورد در جریان مطالعات و بررسی‌های خود با استفاده از قوانین ریاضی به این نکته اساسی اشاره می‌کند که درصد ناچیزی از مجلات بیشترین مقالات مهم را در حوزه موضوعی منتشر می‌کنند. مطالعه برادفورد نشان داد که دسترسی به محتوای تعداد قابل توجهی از مقالات نوشته شده در موضوعی خاص به خرید همه مجلات نیاز ندارد، بلکه می‌توان با تعیین مجلات هسته هر رشته با صرف وقت، نیرو و هزینه کمتر به درصد قابل توجهی از محتوای مقالات نوشته شده در هر موضوع دست یافت (احمدزاده، ۱۳۸۶، ۲۷).

جدول ۲. محاسبه ضریب برادفورد برای تعیین مجلات هسته مورد استناد در تولیدات علمی اعضای هیئت علمی رشته علوم کتابداری و اطلاع‌رسانی دانشگاه تهران نمایه شده در «آی. اس. آی»

تعداد مجله J	تعداد استناد A	کل استنادها J.A	فراوانی تجمعی تعداد مجلات CF	فراوانی تجمعی کل استنادها CF	تعداد دستجات K	تعداد استفاده از عناوین مجلات در مناطق A	ضریب برادفورد b_k
۱	۱۲۶	۱۲۶	۱	۱۲۶	J1=1	۱۲۶	-
۱	۴۵	۴۵	۲	۱۷۱	J2=5	۱۲۸	۵
۲	۲۴	۴۸	۴	۲۱۹			
۱	۱۸	۱۸	۵	۲۳۷			
۱	۱۷	۱۷	۶	۲۵۴			
۱	۱۵	۱۵	۷	۲۶۹	J3=12	۱۲۰	۲/۴
۳	۱۳	۳۹	۱۰	۳۰۸			
۳	۱۰	۳۰	۱۳	۳۳۸			
۱	۹	۹	۱۴	۳۴۷			
۱	۸	۸	۱۵	۳۵۵			
۱	۷	۷	۱۶	۳۶۲			
۲	۶	۱۲	۱۸	۳۷۴	J4=21	۸۰	۱/۷۵
۵	۵	۲۵	۲۳	۳۹۹			
۷	۴	۲۸	۳۰	۴۲۷			
۹	۳	۲۷	۳۹	۴۵۴			
۱۳	۲	۲۶	۵۲	۴۸۰	J5=۸۷	۱۰۰	۴/۱۴
۷۴	۱	۷۴	۱۲۶	۵۵۴			
J=126 \sum	-	J.A=554 \sum	-	-	$\sum J=126$	$\sum A=5541$	$\sum b_k=13/29$

این بررسی با توجه به قانون برادفورد ($Z/2=74/2$) انجام شد که در آن تعداد مجلات در هر گروه باید از نصف مجلاتی بیشتر باشد که هر کدام یک بار مورد استناد واقع شده‌اند. داده‌ها به پنج گروه تقسیم و بر اساس فرمول زیر ضریب برادفورد برابر با $۲/۶۵$ محاسبه شد.

$$b_k = \frac{\sum b_k}{k} \quad b_k = \frac{13/29}{5}$$

با کاربرد ضریب برادفورد در فرمول $R(n)=nb$ تعداد مجلات هسته مشخص شد.

بر این اساس:

$$554 = (126)(n^{2/65})$$

$$n = \sqrt[2/65]{4/39} = 2$$

همان‌طور که مشخص شد مجلات هسته خارجی مورد استناد در تولیدات علمی نمایه شده اعضای هیئت علمی رشته علوم کتابداری و اطلاع رسانی دانشگاه تهران در «آی. اس. آی»، دو مجله بوده‌اند که شامل موارد زیر بودند:

عنوان مجله	تعداد استناد
1. Journal of the American Society for Information Science and Technology	126
2. Scientometrics	45

براساس این روش، مجلات هسته در سایر رشته‌ها مشخص شدند. جدول شماره سه مجلات هسته در سایر رشته‌ها را نشان می‌دهد.

جدول ۳. عناوین مجلات هسته به دست آمده در سایر رشته‌ها

رتبه	عنوان مجله	تعداد استناد	رشته
۱	<i>Personality and individual difference</i>	۷۱	روانشناسی
۲	<i>Journal of Personality and Social Psychology</i>	۶۸	
۳	<i>Journal of Psychology</i>	۳۱	
۴	<i>Psychological bulletin</i>	۲۱	
۵	<i>Journal of Econometrics</i>	۲۱	اقتصاد
۶	<i>Journal of Business and economic statistics</i>	۲۰	
۷	<i>American Economic review</i>	۱۸	
۸	<i>Econometrica</i>	۱۵	
۹	<i>European journal of operational research</i>	۱۳	مدیریت
۱۰	<i>International journal of quality reliability management</i>	۱۱	
۱۱	<i>Total quality management</i>	۱۰	
۱۲	<i>Environment & Planning B_ Planning & Design</i>	۱۴	شهرسازی
۱۳	<i>Habitat international</i>	۱۳	
۱۴	<i>Urban studies</i>	۱۲	
۱۵	<i>Academy of International law recueil des cours</i>	۱۸	حقوق
۱۶	<i>Law and Contemporary Problems</i>	۱۲	
۱۷	<i>Low Quarterly Review</i>	۱۱	
۱۸	<i>Demography</i>	۱۰	جمعیت‌شناسی
۱۹	<i>International Migration Review</i>	۹	
۲۰	<i>Population studies- journal of Demography</i>	۸	

در سایر رشته‌ها مجلات هسته مشخص نشدند، به این دلیل که تعداد تولیدات علمی کمتر از پنج عنوان بود یا پرآستنادترین نشریه یا نشریات کمتر از ۱۰ بار مورد استناد واقع شده بودند. بررسی ویژگی‌های به دست آمده از مجلات هسته از لحاظ میزان حضور در «جی.سی.سی. آر.» و ضریب تأثیر در این بخش، وضعیت ضریب تأثیر مجلات هسته به دست آمده و جایگاه آنها در مقایسه با ضریب تأثیر مجلات رتبه‌بندی شده در «جی.سی.سی. آر.» بررسی شدند.

۱۰. مقایسه رتبه مجلات هسته به دست آمده با فهرست مجلات در «جی.سی.سی. آر.»

مجلات موجود در «جی.سی.سی. آر.» در رشته روانشناسی اجتماعی ۵۰ عنوان است. از بررسی نتایج به دست آمده در دانشگاه تهران مشخص شد که چهار عنوان مجله در رشته روانشناسی از مجلات هسته محسوب می‌شوند. از مقایسه این عناوین با فهرست مجلات «جی.سی.سی. آر.» مشاهده می‌شود که در میان ۵۰ عنوان مجله موجود در آن، عنوان «پرسونالیتی اند ایندیویژوال دیفرنسس»^۱ با ضریب تأثیر ۱/۵۹۸ در رتبه هجدهم قرار دارد. این مجله در دانشگاه تهران در رتبه اول قرار دارد. عنوان بعدی مجله «پرسونالیتی اند سوشیال سایکولوژی»^۲ است که در دانشگاه تهران در رتبه دوم و در «جی.سی.سی. آر.» با ضریب تأثیر ۵/۰۳۵ در رتبه سوم قرار دارد. عنوان بعدی «ژورنال آو سایکولوژی»^۳ است که «جی.سی.سی. آر.» در دسته مجلات رشته روانشناسی میان‌رشته‌ای محسوب می‌شود و از مجموع ۱۰۱ عنوان مجله، با ضریب تأثیر ۰/۵۸۸ دارای رتبه ۶۱ است. این مجله در دانشگاه تهران دارای رتبه سوم است. و آخرین مجله با عنوان «سایکولوژیکال بولتن»^۴ عنوان آخر است که در «جی.سی.سی. آر.» از مجلات رشته روانشناسی میان‌رشته‌ای است و از ۱۰۱ عنوان مجله، با ضریب تأثیر محسوب شده و از ۱۰۱ عنوان مجله، با ضریب تأثیر ۱۲/۵۶۸ دارای رتبه دوم و در دانشگاه تهران دارای رتبه چهارم است.

مجلات موجود در «جی.سی.سی. آر.» در رشته اقتصاد ۲۰۹ عنوان است که با بررسی نتایج به دست آمده در دانشگاه تهران مشخص شد که چهار عنوان مجله در رشته اقتصاد از مجلات هسته محسوب می‌شوند. از مقایسه این عناوین با فهرست مجلات «جی.سی.سی. آر.» مشاهده می‌شود که در میان ۲۰۹ عنوان مجله موجود در آن، نشریه «ژورنال آو اکانامیکس»^۵ با ضریب تأثیر ۱/۷۹۰ در رتبه ۲۵ و در دانشگاه تهران در رتبه اول قرار دارد. نشریه بعدی «ژورنال آو بیزینس اند اکانامیک استیستیکس»^۶ در دانشگاه تهران در رتبه دوم و در فهرست مجلات «جی.سی.سی. آر.» با ضریب تأثیر ۱/۸۴۸ دارای رتبه بیست و یکم است. نشریه «امریکن اکانامیک ریویو»^۷ در دانشگاه تهران دارای

1. Personality and Individual Differences

2. Journal of Personality and Social Psychology

4. Psychological bulletin

6. Journal of business and economic statistics

3. Journal of Psychology

5. Journal of Econometrics

7. American economic review

رتبه سوم و در فهرست مجلات «جی. سی. آر.» با ضریب تأثیر ۲/۲۸۵ در جایگاه دوازدهم قرار دارد و نشریه آخر با عنوان «اکانامتریکا»^۱ است که با ضریب تأثیر ۳/۸۶۵ در «جی. سی. آر.» دارای رتبه چهارم و در دانشگاه تهران در مرتبه چهارم قرار دارد. مجلات موجود در «جی. سی. آر.» در رشته علوم کتابداری و اطلاع‌رسانی ۶۱ عنوان است. از بررسی نتایج به دست آمده در دانشگاه تهران مشخص شد که دو عنوان مجله در رشته علوم کتابداری و اطلاع‌رسانی مجلات هسته هستند. از مقایسه این عناوین با فهرست مجلات «جی. سی. آر.» مشاهده می‌شود که در میان ۶۱ عنوان مجله موجود در «جی. سی. آر.»، عنوان «ژورنال آو امریکن سوسایتی فور اینفورمیشن ساینس اند تکنولوژی»^۲ با ضریب تأثیر ۱/۹۵۴ در رتبه دوازدهم و در دانشگاه تهران در رتبه اول قرار دارد. عنوان بعدی «سایتومتریکس»^۳ است که در دانشگاه تهران در رتبه دوم و در فهرست مجلات «جی. سی. آر.» با ضریب تأثیر ۲/۳۲۸ در رتبه هشتم قرار دارد. مجلات موجود در «جی. سی. آر.» در رشته شهرسازی ۳۲ عنوان است. از بررسی نتایج به دست آمده در دانشگاه تهران مشخص شد که سه عنوان مجله در رشته شهرسازی از مجلات هسته محسوب می‌شوند. از مقایسه این عنوان با فهرست مجلات «جی. سی. آر.» مشاهده می‌شود که در میان ۳۲ نشریه موجود در «جی. سی. آر.»، نشریه «هیبتال اینترنشنال»^۴ با ضریب تأثیر ۰/۸۷۶ در رتبه ۱۴ و در دانشگاه تهران در جایگاه دوم قرار دارد. و نشریه دیگر «اربن استادیز»^۵ است که در دانشگاه تهران در جایگاه سوم بوده و در فهرست مجلات «جی. سی. آر.» با ضریب تأثیر ۱/۳۸۱ در رتبه پنجم قرار دارد. همچنین نشریه «اینوایرومنت اند پلنینگ»^۶ در «جی. سی. آر.» در حوزه مطالعات محیطی، از بین ۵۸ عنوان نشریه موجود در این حوزه با ضریب تأثیر ۰/۸۷۹ در رتبه ۳۸ و در دانشگاه تهران در رتبه اول قرار دارد. مجلات موجود در «جی. سی. آر.» در رشته جمعیت‌شناسی ۲۰ عنوان است از بررسی نتایج به دست آمده در دانشگاه تهران مشخص شد که سه عنوان نشریه در رشته جمعیت‌شناسی از مجلات هسته محسوب می‌شوند. از مقایسه این عنوان با فهرست مجلات «جی. سی. آر.» مشاهده می‌شود که در بین ۲۰ عنوان مجله موجود در «جی. سی. آر.»، نشریه «دموگرافی»^۷ با ضریب تأثیر ۲/۳۲۱ در جایگاه دوم و در دانشگاه تهران دارای رتبه اول است. نشریه «اینترنشنال میگریشن ریویو»^۸ نیز در دانشگاه تهران در رتبه دوم و در «جی. سی. آر.» با ضریب تأثیر ۱/۳۱۹ در جایگاه ششم قرار دارد. و آخرین نشریه با عنوان «پاپولیشن استادیز»^۹ است که در «جی. سی. آر.» با ضریب تأثیر ۱/۵۷۹ در جایگاه پنجم و در دانشگاه تهران دارای رتبه سوم است. مجلات موجود در

1. Econometrica
2. Journal of The American Society for Information Science and Technology
3. Scientometrics
4. Habitat International
5. Urban studies
6. Environment and planning B- Planning and design
7. Demography
8. International Migration Review
9. Population studies- journal of Demography

«جی. سی. آر.» در رشته حقوق ۱۰۴ و در رشته مدیریت ۸۹ عنوان است. از مقایسه عناوین مجلات هسته به دست آمده در رشته‌های مذکور با فهرست مجلات «جی. سی. آر.» مشاهده می‌شود که هیچ یک از این عناوین مجلات «جی. سی. آر.» نیستند و به عبارتی دیگر در فهرست مجلات «جی. سی. آر.» نمایه نشده‌اند.

۱۱. مقایسه میانگین ضریب تأثیر مجلات هسته با میانگین ضریب تأثیر مجلات در «جی. سی. آر.»

همان‌طور که اشاره شد در رشته روانشناسی در دانشگاه تهران، چهار عنوان مجله به عنوان مجلات هسته معرفی شدند. همچنین در «جی. سی. آر.» مجلات رشته روانشناسی به حوزه‌های مختلفی از جمله روانشناسی اجتماعی، میان‌رشته‌ای، بالینی، تربیتی و غیره تقسیم شده‌اند که در میان چهار مجله هسته مذکور، دو نشریه در گروه روانشناسی اجتماعی و دو نشریه متعلق به مجلات حوزه روانشناسی میان‌رشته‌ای هستند. بنابراین مجلات هر حوزه با طبقه خود سنجیده می‌شوند. بدین ترتیب میانگین ضریب تأثیر مجلات «جی. سی. آر.» در رشته روانشناسی اجتماعی برابر با ۱/۵۶ محاسبه شد، در حالی که میانگین ضریب تأثیر مجلات هسته در این رشته برابر با ۳/۳۱۶ به دست آمد، همچنین میانگین ضریب تأثیر مجلات «جی. سی. آر.» در رشته روانشناسی میان‌رشته‌ای برابر با ۱/۵۹ محاسبه شد، در حالی که میانگین ضریب تأثیر مجلات هسته در این رشته ۶/۵۷۸ به دست آمد. در رشته علوم کتابداری و اطلاع‌رسانی، میانگین ضریب تأثیر مجلات در «جی. سی. آر.» برابر با ۱/۱۲۵ محاسبه شد در حالی که میانگین ضریب تأثیر این نشریات در علوم کتابداری و اطلاع‌رسانی برابر با ۲/۰۸۲ به دست آمد. در رشته اقتصاد نیز، میانگین ضریب تأثیر مجلات «جی. سی. آر.» برابر با ۰/۹۷ محاسبه شد در حالی که میانگین ضریب تأثیر مجلات هسته در این رشته برابر با ۲/۴۴۷ شد، در رشته شهرسازی میانگین ضریب تأثیر مجلات «جی. سی. آر.» برابر با ۰/۸۶۲ محاسبه شد اما میانگین ضریب تأثیر مجلات هسته در این رشته برابر با ۱/۱۲۸ به دست آمد. میانگین ضریب تأثیر مجلات «جی. سی. آر.» در رشته جمعیت‌شناسی برابر با ۱/۲۴ محاسبه شد در حالی که میانگین ضریب تأثیر مجلات هسته در این رشته برابر با ۱/۷۳ به دست آمد. بنابراین با توجه به نتایج ذکر شده در بالا، میانگین ضریب تأثیر مجلات هسته به دست آمده بیشتر از میانگین ضریب تأثیر مجلات «جی. سی. آر.» و گاهی بیش از دو برابر میانگین ضریب تأثیر مجلات «جی. سی. آر.» در رشته‌های مربوطه هستند در نتیجه به نظر می‌رسد اعضای هیئت علمی و پژوهشگران، دقت نظر لازم در انتخاب کیفی نشریات را داشته‌اند و بیشتر از نشریاتی در تولیدات علمی خود استفاده کرده‌اند که از لحاظ ضریب تأثیر در سطح بالایی قرار دارند. این مسئله به ویژه در مورد مجلات زیر صادق است که در «جی. سی. آر.» نیز جزء ۱۰ مجله اول در رشته‌های مربوطه به شمار می‌آیند:

1. Journal of Personality and Social Psychology
2. Psychological Bulletin
3. Econometrica
4. Urban studies
5. Demography
6. Population studies- journal of Demography
7. International Migration Review
8. Scientometrics

همچنین از مقایسه فهرست مجلات هسته با فهرست مجلات رتبه بندی شده در «جی. سی. آر.» می‌توان نتیجه گرفت که میان این دو فهرست تا حد زیادی مطابقت وجود دارد به طوری که از مجموع ۲۲ عنوان مجله هسته مورد استناد، ۱۶ عنوان در «جی. سی. آر.» نمایه شده‌اند.

۱۲. بحث و نتیجه‌گیری

نشریات ادواری لاتین با گسترش روزافزون شاخه‌های مختلف دانش به همراه فناوری‌های نوین اطلاع‌رسانی از جایگاه ممتازی برخوردارند. زیرا بیشترین مراجعه و استفاده از کتابخانه‌ها و مراکز اطلاع‌رسانی برای استفاده از نشریات صورت می‌پذیرد. این منابع با هزینه ارزی و از خارج از کشور تهیه می‌گردند و در این مقوله بخش عمده‌ای از هزینه، زمان، امکانات و خدمات انسانی کتابخانه‌ها و مراکز اطلاع‌رسانی را به خود اختصاص می‌دهند. لذا برای اینکه با صرفه‌ترین و پر استفاده‌ترین نشریات را در مجموع منابع خود داشته باشیم، ارزیابی دقیق و مستمر نشریات بر مبنای اصول علمی ضروری است. این امر از اشتراک عناوین بدون استفاده، جلوگیری و عناوین پر استفاده را جایگزین آنها می‌کند که به دنبال آن هم مجموعه‌ای مناسب با استفاده‌کنندگان خود خواهیم داشت و همچنین تا حدی مشکل کمبود فضا هم رفع می‌شود و سهمی نیز در صرفه‌جویی منابع و هزینه خواهیم داشت.

همان‌طور که یافته‌های پژوهش نشان دادند، بیش از ۵۰ درصد استنادات در تولیدات علمی اعضای هیئت علمی دانشکده‌های علوم انسانی دانشگاه تهران مربوط به نشریات ادواری است به طوری که از مجموع ۵۴۳۴ استناد، میزان استناد به نشریات ادواری ۳۲۳۰ مورد (۵۹/۴۴ درصد) است که این امر بیانگر اهمیت این نوع منابع در تولید اطلاعات علمی اعضای هیئت علمی دانشکده‌های علوم انسانی این دانشگاه است. همان‌طور که اشاره شد بر اساس پژوهشهای انجام شده در رشته‌های علوم پایه، پزشکی و کشاورزی نشریات همواره به عنوان پرکاربردترین نوع منابع اطلاعاتی بیش از سایر منابع مورد استفاده قرار گرفته‌اند. اما نتایج بسیاری از پژوهشهای انجام شده با روش تحلیل استنادی در حوزه علوم انسانی نشان می‌دهند که متون علمی شاخه علوم انسانی و هنر در استنادهای خود بیشتر کتابگرا هستند به عبارتی در رشته‌های علوم اجتماعی و علوم انسانی، کتاب رسانه ارتباطی مهمی است. برای مثال در پژوهشی که «قزلی» انجام داد، یافته‌ها نشان داد که پژوهشگران حوزه‌های علوم انسانی و علوم اجتماعی بیشتر از علوم پایه و کشاورزی به کتاب

اتکا دارند (قرلی ۱۳۸۱). یافته‌های پژوهش «نجفی» نیز نشان داد که در مقالات اعضای هیئت علمی دانشکده‌های ادبیات و علوم انسانی و الهیات و علوم تربیتی، کتاب پر استنادترین منبع به شمار می‌رود (نجفی ۱۳۸۱) یا پژوهشهای دیگر (حری و نشاط ۱۳۸۱؛ احمدزاده ۱۳۸۶؛ مالین و دین ۱۹۸۱؛ نیول و کلسی ۲۰۰۵؛ موند ۲۰۰۵؛ کارلسون ۲۰۰۶؛ کوشا و تلوال ۲۰۰۹) نیز این مسئله را تأیید می‌کنند. اما در این پژوهش با نتایج متفاوتی روبرو شدیم به طوری که تغییر رفتار استنادی پژوهشگران در این پژوهش از کتاب به نشریات ادواری مشاهده می‌شود. با این حال در بیش از ۵۰ درصد رشته‌ها میزان استناد به نشریات ادواری بیش از سایر منابع اطلاعاتی است که به نظر می‌رسد، تفاوت‌های میان رشته‌ای عامل مهمی در میزان استفاده از منابع اطلاعاتی است. مقایسه میانگین ضریب تأثیر مجلات هسته و میانگین ضریب تأثیر مجلات «جی. سی. آر.» نشان داد که میانگین ضریب تأثیر به دست آمده برای مجلات هسته بیشتر از میانگین ضریب تأثیر مجلات «جی. سی. آر.» و گاهی بیش از دو برابر میانگین ضریب تأثیر مجلات «جی. سی. آر.» در رشته‌های مربوطه هستند. همچنین از مقایسه فهرست مجلات هسته با فهرست مجلات رتبه‌بندی شده در «جی. سی. آر.» می‌توان نتیجه گرفت که تا حدود زیادی میان این دو فهرست مطابقت وجود دارد، به طوری که از مجموع ۲۲ نشریه مجله هسته مورد استناد، ۱۶ نشریه در «جی. سی. آر.» نمایه شده‌اند. همچنین پیشنهاد می‌شود پژوهشهایی در زمینه بررسی و تحلیل هزینه - سودمندی نشریات ادواری در رشته‌های علوم انسانی و علوم اجتماعی انجام شود و با توجه به مسائل و محدودیتهای این پژوهش، از جمله کامل نبودن اطلاعات کتابشناختی مآخذ مورد استناد در مقالات نمایه شده در «آی. اس. آی» و محدود بودن پوشش «آی. اس. آی» در حوزه‌های علوم اجتماعی و انسانی پیشنهاد می‌شود در پژوهشهای آتی از ابزار دیگری مانند «نظام استنادی علوم کشورهای اسلامی» استفاده شود.

۱۳. فهرست منابع

- احمد زاده، سعادت. ۱۳۸۶. میزان استفاده از مجلات لاتین کتابخانه هنر و تعیین مجلات هسته. فصلنامه علوم و فناوری اطلاعات ۲۲(۴): ۱۹-۳۵.
- حری، نشاط. ۱۳۸۱. بررسی رفتار استنادی نویسندگان مقاله‌های مندرج در مجله روان شناسی و علوم تربیتی دانشگاه تهران از آغاز تاکنون. مجله روانشناسی و علوم تربیتی ۲(۶۵): ۱-۳۴.
- فتاحی، رحمت الله. ۱۳۸۵. مدیریت نشریه‌های ادواری: جنبه‌های نظری و کاربردی گزینش، فراهم‌آوری، سازماندهی و ارائه خدمات ادواری‌ها. تهران: دبیرش.
- قرلی، لادن. ۱۳۸۱. تحلیل استنادی طرحهای پژوهشی دانشگاههای فردوسی مشهد در دو حوزه علوم انسانی/ اجتماعی و علوم پایه کشاورزی. کتابداری و اطلاع رسانی ۵(۴): ۳۵-۴۹.

- مقصودی دریه، رویا. ۱۳۸۰. بررسی پایان نامه‌های روانشناسی تربیتی دانشگاه شیراز؛ مطالعه استنادی. فصلنامه کتاب ۱۲(۳): ۶۹-۸۱.
- مهراد، جعفر و افشین حمدی پور. ۱۳۸۰. پژوهشی درباره نشریات هسته لاتین دانشکده علوم دانشگاه شیراز بر اساس قانون برادفورد و دیدگاه استادان و محققان آن دانشکده (سالهای ۱۹۹۵-۲۰۰۰). فصلنامه علوم اطلاع رسانی ۱۶(۳و۴): ۱۳-۲۴.
- نجفی، طیبه. ۱۳۸۲. تحلیل استنادی مقالات اعضای هیئت علمی دانشگاه فردوسی مشهد. نمایه شده در پایگاه «آی.اس.آی». پایان نامه کارشناسی ارشد کتابداری و اطلاع رسانی. دانشکده روانشناسی و علوم تربیتی، دانشگاه فردوسی مشهد.
- Carlson, J. 2006. An Examination of Undergraduate Student Citation Behavior. *The Journal of Academic Librarianship* 32(1): 14-22.
- Johnson, B. 2000. *Environmental Impact : A preliminary Analysis of Local to Collection Development in an Academic Library*. Library Philosophy and practice. 2(2) <http://www.webpages.uidaho.edu/~mbolin/johnson.html> (accessed 20 Dec. 2010)
- Kniviel, Jennifer E, and Charlene Kellsey. C. 2005. Citation analysis for collection development: A comparative study of eight humanities fields. *The Library quarterly* 75(2): 142-168.
- Moed, H.F. 2005. *Citation analysis in Research evaluation*. New York: Springer.
- Ovens, C.S.H. 1995. citations pattern of the university of the orange free state scientists. *south African journal of the library and information science* 63: 47-54.
- Kousha, kayvan , and Mike Thelwall. 2009. Google book search: Citation analysis for social science and the humanities. *JASIST* 60(8): 1537-1549.

پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی
پرتال جامع علوم انسانی

A Survey on Characteristics of Core Latin Journals in Scientific Output of Faculty Members of Tehran University in Accordance to ISI Citations and JCR Impact Factor During 1990-2009

Fatemeh Jafari*

MLIS, Regional Information
Center for Science and
Technology (RiCeST)

Fatemeh Fahimnia

PhD in Library and Information
Science, Chief of Central Library
and Documentation Center of
Tehran University

Information
Sciences
& Technology

Iranian Research Institute
For Science and Technology
(IRANDOC)
ISSN 1735-5206
eISSN 2008-5583
Indexed in LISA, SCOPUS & ISC
Vol.26 | No.1 | pp: 69-87
Autumn 2010

Abstract: The present study intends to investigate characteristics of core Latin journals in scientific output of faculty members of Tehran University (Faculties of Humanities, Psychology and Education, Social Science and Art) indexed in A&HCI, SSCI (Thomson Reuters) according to ISI citations and, JCR impact factor. 5434 citations to 194 articles were used as sample. Citation analysis was employed. Core journals were established according to Bradford law. Research findings reveal that out of 5434 citations, 3230 (59/44%) citations belong to periodicals. Also due to interdisciplinary differences, in 50 % majors, periodicals were cited more than other information sources. Findings also indicate that there are similarities between the core journals and JCR journals. Comparison of impact factor average of core journals with impact factor average of JCR journals shows that average impact factor of core journals exceeds impact factor average of JCR journals in related fields.

Keywords: Scientific output; core journals; Bradford law; Impact factor, humanities faculty.

*Corresponding Author: Samira2007_sh@yahoo.co